

YKSILÖLLINEN MUUSIKKouden KEHITTÄMINEN ON TÄRKEINTÄ
Arviointi musiikkialan perustutkinnossa

Koulutuksen arviointi
Harjoitustyö
5.4.2010
Jaana Raivio

SISÄLTÖ

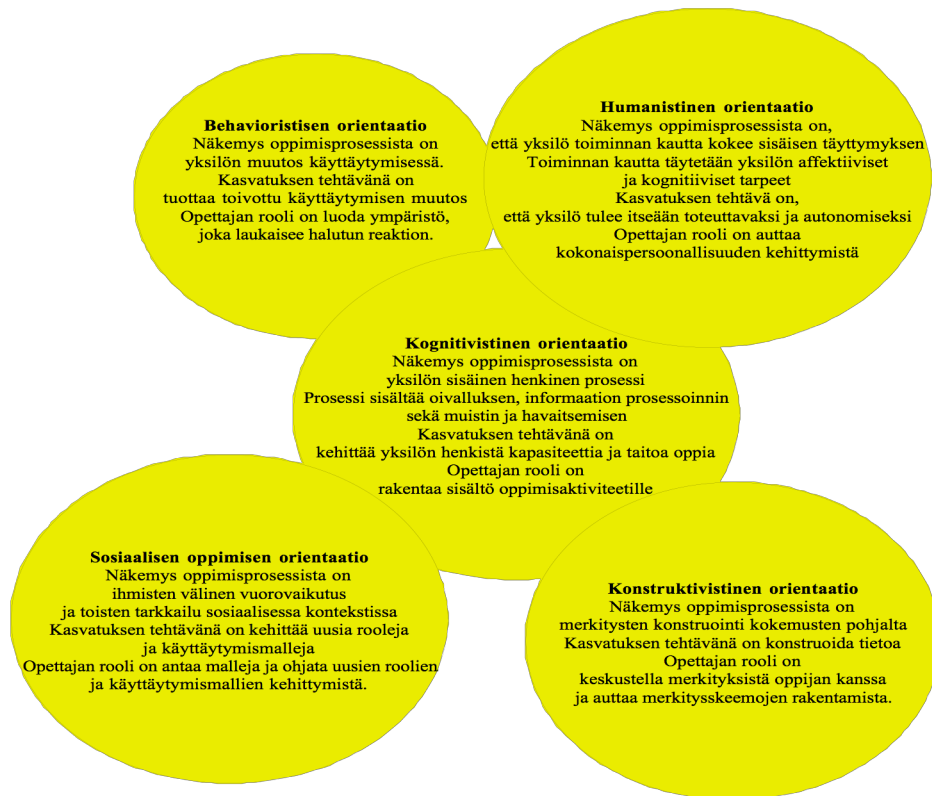
1 JOHDANTO	3
2 PEDAGOGINEN AJATTELU OPPIMISEN ARVIOINNIN PERUSTANA	3
3 OPPIMISEN ARVIOINTI.....	5
4 ARVIOINTI MUSIIKKIALAN AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA	6
4.1 ARVIOINNIN TEHTÄVÄT, TAVOITTEET JA KRITERIT	7
4.2 OPPIMISEN ARVIOINNISTA	8
4.3 INSTRUMENTTITÄIDOT 30 OV –OPINTOKOKONAISUUDEN ARVIOINTI	8
4.4 AMMATTIOSAAMISEN NÄYTTÖ	10
5 LUOVAN TYÖN ARVIOINNIN HAASTEET	11
6 ARVIOINTITULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN	12
7 LOPUKSI.....	13
KIRJALLISUUS.....	15
ITSEARVIOINTI	16

1 JOHDANTO

Valitsin harjoitustyön tehtäväksi *oppimisen arvioinnin*. Toimin Joensuun konservatoriossa pop-jazzmusiikin lehtorina ja opetan pääasiassa ammatillisen koulutuksen opiskelijoita. Joudun jatkuvasti arvioimaan oppilaiden esiintymistilaisuuksia. Tässä harjoitustyössä käsittelen musiikkialan perustutkinnon opiskelijan viimeisen vuoden instrumenttitutkinnon arviointia sekä vastaavan opintokokonaisuuden ammattiosaamisen näytön arviointia (luku 4). Opetushallituksen opetussuunnitelman perusteet ja määräykset luovat perustan opetustyölle ja arvioinnin toteuttamiseen. Luovan työn opettaminen ja arviointi ei ole aina niin helppoa. Arviointiin ja oppimisen arviointiin sekä työprosessiin liittyviä haasteita käsittelen harjoitustyön luvussa 5. Aluksi käsitteelen kirjallisuuteen pohjautuen näkökulmia, mitkä vaikuttavat opettajan pedagogiseen ajatteluun ja näin ollen toimintaan oppimisen arvioijana.

2 PEDAGOGINEN AJATTELU OPPIMISEN ARVIOINNIN PERUSTANA

Opettajan pedagoginen ajattelu on tärkeä elementti vuorovaikutuksena tapahtuvassa opetus-oppimis –prosessissa (Anttila 2004, 20). Kasvatusfilosofiset keskeiset oppimisorientaatiot ovat behavioristinen, kognitivistinen, konstruktivistinen, humanistinen ja sosiaalinen (kuva 1). Tynjälä (1999, 115) tuo esiin yksilön *henkilökohtaisen oppimiskäsityksen*, millä tarkoitetaan oppijan omia ajatuksia siitä, mitä oppiminen on. Käsitteet tiedon olemuksesta, omasta itsestä oppijana, oppimistehtävien tavoitteista sekä käsitykset oppimisesta ja opiskelusta yleensä ovat oppijan omiin ajatuksiin liittyviä käsityksiä oppimisesta.

Kuva 1. Ruohotie (2002, 124) on esitellyt Merriamin ja Caffaellan (1999) viisi oppimisorientaatiota koskien aikuisen oppimisen orientaatioita. Oppimisorientaatioiden kasvatustilafilosofiset tarkastelunäkökulmat ovat behavioristinen-, kognitiivinen-, humanistinen-, sosiaalisen oppimisen- ja konstruktivistinen orientaatio.

Opetus- ja kasvatustoimintaan vaikuttaa keskeisesti opettajan käsitys ihmisen perimmäisestä olemuksesta. Ihmiskäsitys muodostaa tietoisien ja tiedostamattoman perustan kaikelle opetuksen ja kasvatuksen teorioille, opetussuunnitelmille ja käytännön opetustoiminnalle. Arkipäiväisessä toiminnassa ihmiskäsitys tulee esiin arvoissa, asenteissa, uskomuksissa ja asennoitumisessa ihmiseen. (Anttila 2004, 20.)

Oppimista voi myös tarkastella osallistumisena yhteisön toimintoihin eli *käytännön yhteisö* toimii oppimisen sosiaalisena kontekstina. Yhteisöön kuulumisen ja sen toimintaan osallistuminen ovat merkittäviä oppimisen ja älyllisen kehityksen voimavaroja (Hakkarainen 2000, 86.). Ryhmän jäsenet toimivat yhdessä ja tavoittelevat yhteisiä arvossa pidettäviä asioita. *Oppimiseen osallistuminen* on asteittain syvenevä prosessi: Osallistumalla käytännön toimintaan asiantuntijan opastuksella, omaksutaan vähitellen muun muassa toimintakulttuuria ja hiljaista tietoa. (emt., 92.)

Opetushallitus on musiikkialan perustutkinnon opetussuunnitelman perusteissa määritellyt musiikkialan koulutuksen arvoperustan seuraavasti (2001, 114):

”Musiikkialan koulutuksen perustana on kokonaisvaltainen käsitys ihmisestä. Musiikki, kuten taiteet yleensä, toimii inhimillistä identiteettiä luovien henkisten arvojen korvaamattomana elementtinä. Musiikkialan koulutuksen arvopäämääränä on varsinaisen musiikillisen osaamisen kehittämisen ohella opiskelijan persoonallisuuden ja yhteistyökykyisyyden kokonaisvaltainen kehittäminen, jossa korostuu yksilön rooli esteettisten elämysten kokijana luojana ja välittäjänä.”

”Musiikkialan ammattietiikka edellyttää koulutuksessa saavutettujen taitojen ja tietojen ohella kykyä hallita joustavasti työtilanteita sekä valmiutta niin itsensä jatkuvaan kehittämiseen kuin työympäristön viihtyvyyden ja turvallisuuden edistämiseen. Musiikki on kansainvälinen, rajoista piittaamaton, kulttuurisidonnainen kieli. Musiikkialan koulutuksen tulee tukea opiskelijan oma-aloitteisuutta, hyvää itsetuntemusta ja ennakkoluulottomuutta sekä antaa valmiuksia eri kulttuurien ja musiikkilajien kohtaamiseen.”

3 OPPIMISEN ARVIOINTI

Oppimisen arviointi on perinteisesti jaettu diagnostiseen, formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin (Taulukko 1). (Uusikylä & Atjonen 2005, 201; Tynjälä 1999, 169.) *Diagnostinen arviointi* suoritetaan opintojen alussa tai ennen. Arvioinnin kohteena on opiskelijan oppimisedellytykset. *Formatiivista arviointia* (jatkuvaa havainnointia) suoritetaan opintojen ajan ja arvioinnin kohteena on oppimisprosessi, opintojen muotoutuminen, vuorovaikutus, opiskelumotivaatio ja työskentelytottumukset. Opetusjakson lopulla toteutetaan *summatiivinen arviointi*, joka kohdistuu opiskelijan tietoihin, taitoihin ja valmiuksiin. *Konstruktivistisen oppimiskäsityksen* näkemyksen mukaan arviointi pyrkii yhdistämään edellä mainitut kolme aspektia toisiinsa opetuksen kuluessa (Tynjälä 1999, 169-170). Konstruktivismiin pohjautuva arviointi on kvalitatiivista ja huomioin kohteena on oppilaan oppimisprosessi, muutos ja lopputulos. Arvioitavat tehtävät pyritään suorittamaan mahdollisimman luonnollisessa koetilanteessa ja arvioijina voivat toimia niin oppilas ja opettaja kuin muut tahot (toverit, työelämän edustaja, kollega). (emt., 171) Oppimisen arvioinnilla on kolme tavoitetta (Hakkarainen et al. 2001, 186):

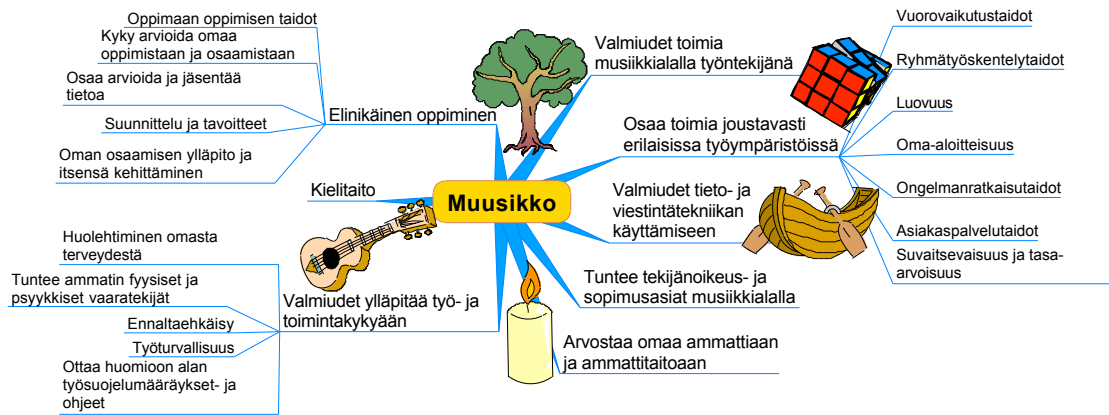
1. Oppimisen ohjaaminen ja tukeminen,
2. oppimisen edistyminen ja kontrollointi sekä
3. opetuksen ja koulutuksen kehittäminen.

	DIAGNOSTINEN	FORMATIIVINEN	SUMMATIIVINEN
ARVIOINNIN KOHDE	Oppilaan edellytykset	Oppimisprosessi	Oppimistuotos
TIETO	Tietojen ja taitojen taso Fyysiset edellytykset Valmiudet Kyvyt Persoonallisuuden piirteet Tausta	Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus Työskentelytottumukset Lyhyen jakson tiedot ja taidot	Arvosanat Sanallinen tiedote
KÄYTTÖTAR- KOITUS	Lähtötilanteen korjaaminen Sopivaan ryhmään sijoittaminen Tarkoituksenmukaisten menetelmien ja materiaalien valinta	Epäonnistumisen selvittäminen Ohjaaminen ja puutteiden korjaaminen Opiskelutekniikan tehostaminen	Jatko-opintosuunnitelmat Jatkomenestyksen ennustaminen

Taulukko 1: Arvioinnin tehtävät (Uusikylä & Atjonen 2005, 201)

4 ARVIOINTI MUSIIKKIALAN AMMATILLISESSA KOU- LUTUKSESSA

Musiikkialan ammatillinen koulutus on muuttunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Rytmimusiikin opiskelu on tullut mahdolliseksi lähes kaikissa musiikkialan koulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa. Monissa oppilaitoksissa on luovuttu osittain tai kokonaan perinteisistä kurssitutkintojärjestelmistä. Ammattiosaamisen näytöt syksystä 2006 lähtien ovat tuoneet opiskeluun lisää työelämälähtöistä toimintaa ja arviointikäytänteitä. Musiikkikasvatukseen näkemys on siirtynyt esteettisestä kohti praksiaalista: Esteettisen musiikkikasvatuksen lähtökohta on musiikissa etenkin musiikillisten teosten sisältämissä esteettisissä mahdollisuuksissa. Musiikin olemuksen ja arvon teoreettis-filosofiseen tarkasteluun sovelletaan estetiikan käsitteistöä. (mm. Väkevä 1999) Praksiaallisen musiikkikasvatukseen näkemyksen mukaan musiikki on toimintaa, joka tarkoituk-sellisena ja harkittuna sisältää aina myös tietoa. Kasvatuksen tehtävä on tuottaa haas-teita ja niiden saavuttamisen tuottama tyydytys. Opettajan rooli on luoda edellytykset yksilön minän ja itsetunnon kasvuun. (Anttila & Juvonen 2002, 21; Elliott 1995.) Ku-vassa 2 on esitetty mind mapiksi koottuna ammatillisen toisen asteen musiikkialan perustutkinnon tavoitteet, jotka on esitetty opetussuunnitelman perusteissa 2001.

Kuva 2. Musiikkialan perustutkinnon tavoitteet (OPH 2001. 12-13)

4.1 Arvioinnin tehtävät, tavoitteet ja kriteerit

Opetussuunnitelman perusteissa (2001) määritellään musiikkialan perustutkinnon arvioinnin tehtävästä, tavoitteista ja kriteereistä seuraavaa:

Arvioinnin tulee tukea opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä ja kasvua ammatti-ihmisenä. Arvioinnin on perustuttava opiskelijan omaan itsearviointiin sekä opiskelijan, opettajien ja työssäoppimisen ajalla työpaikkakouluttajien kanssa käytyyn arviointikeskusteluun. Arvioinnin tulee opiskelijan ohjauksen lisäksi tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opettajille, työnantajille ja jatko-opintoihin pyrkimistä varten. (OPH 2001, 83)

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit on johdettava opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteissa esitetyistä tavoitteista. Arvioinnin on kohdistuttava yhteisiin painotuksiin ja kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen työmenetelmien, välineiden, materiaalin ja työprosessin, työturvallisuuden sekä työn perustana olevan tiedon hallintaan. Oppilaitoksessa tulee määritellä opintokokonaisuuksien arviointikriteerit määriteltyjen (kts. OPH 2001, 85-86) tyydyttävän, hyvän ja kiitettävän osaamisen tasojen pohjalta (emt. 85). Opiskelijaa tulee arvioida sen oppilaitoksen arviointikäytännön mukaan, missä hän kulloinkin suorittaa opintokokonaisuuksia tai sen osia. (emt.,87)

Opetushallitus (2005, 1) määrittää arvioinnin tehtäviksi ja tavoitteiksi tukea opiskelijan myönteisen minäkuvan kehittymistä ja kasvua ammatti-ihmisenä. Arvioinnin tulee opiskelijan ohjauksen lisäksi tuottaa tietoa opiskelijoiden osaamisesta opettajille, työnantajille ja jatko-opintoihin pyrkimistä varten. Arviointimenetelmistä Opetushallitus määrittää seuraavaa:

Arviointimenetelmät tulee valita siten, että ne mittaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista, soveltuvat käytettyihin opiskelumenetelmiin ja tukevat opiskelijan oppimista. Koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin, heillä on oltava mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. Erityisesti vamman, sairauden ja niihin rinnastettavien oppimisvaikeuksien, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriön, ollessa kyseessä on käytettävä kullekin opiskelijalle parhaiten soveltuvaa arviointimenetelmää. (OPH 2005, 2)

Arviointikohteista ja -kriteereistä:

Arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit on johdettava opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteissa esitetyistä tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista. Arvioinnin on kohdistuttava työprosessien, työtehtävien (työmenetelmien, välineiden, materiaalin), työn perustana olevan tiedon ja työturvallisuuden hallintaan sekä yhteisiin painotuksiin ja kaikille aloille yhteiseen ydinosaamiseen. (OPH 2005, 4)

Opetushallitus on uudessa Musiikkialan perustutkinnon opetussuunnitelman perusteiden luonnoksessa (2009) määrittänyt, että arviointi tulee kohdistumaan syksystä 2010 lähtien

- työprosessin,
- työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin,
- työn perustana olevan tiedon ja
- elinikäisen oppimisen avaintaitojen hallintaan.

4.2 Oppimisen arvioinnista

Oppimisen arvioinnista Musiikkialan perustutkinnon opetussuunnitelman perusteiden luonnos (OPH 2009, 134) määrittää seuraavaa:

Oppimisen arvioinnin tavoite on, että opiskelija tietää, mitä hän osaa ja mitä hänen on vielä opittava. Oppimisen arvioinnissa opettajan tai työpaikkaohjaajan tulee käyttää opiskelijaa motivoivia ja aktivoivia menetelmiä. Niiden avulla tuetaan ja motivoidaan opiskelijaa ammattitaitovaatimusten tai tavoitteiden saavuttamisessa sekä kehitetään opiskelijan itsearviointitaitoa. Opiskelija arvioi oppimistaan tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten, tavoitteiden ja arviointikriteereiden perusteella.

Tulevaisuudessa musiikkialan perustutkinnossa siirrytään yhä enemmän formatiiviseen arviointiin ja kvalitatiivisiin arviointimenetelmiin. Lähtökohtana opiskelijan oppimisen ja henkilökohtaisten vahvuuksien tukeminen.

4.3 Instrumenttitaidot 30 ov –opintokokonaisuuden arviointi

Joensuun konservatorion pop-jazzmusiikin suuntautumisvaihtoehdossa ei ole käytössä kurssitutkintoja. Instrumenttitaitoja pyritään arvioimaan jatkuvasti eri ohjelmistoworkshoppien, yhtyeiden ja muiden esiintymisten yhteydessä, mutta varsinaisesti instrumenttitaitoja arvioidaan keväisin instrumenttikohdainten vuositutkintojen yhteydessä. Näistä tärkein on kolmannen eli viimeisen vuoden vuosikurssi, joka on oppilaan

keikka tai konsertti. Keikan tai konsertin keston suositus on noin 45 minuuttia. Oppilas vastaa ohjelmiston suunnittelusta, toteutuksesta, harjoittelusta sekä halutessaan esiintymispaikan organisoinnista. Viimeisen vuoden vuosikurssin yhteydessä annetaan yleensä myös ammattiosaamisen näyttö opintokokonaisuudesta *Instrumenttitaidot 30 ov*. Oppilaan instrumenttiopettaja osallistuu niin vuositutkinnon kuin ammattiosaamisen näytön arviointiin. Seuraavassa esimerkki eräästä kolmannen vuoden vuosikurssiesiintymisestä ja sen työprosessista:

ESIMERKKI. Pop-jazzlaulunopiskelija esitti syksyllä 2009 jazzkonsertin yhteistyössä Joensuun jazz ry:n kanssa. Ohjelmisto sisälsi pääasiassa lauluja jazzlaulaja-pianisti Diana Krallin tuotannosta. Konsertissa lauluopiskelijaa säesti nelihenkinen bändi. Konsertti oli osa Jazz ry:n syksyn konserttitarjontaa ja näin ollen sai alueellisesti merkittävää näkyvyyttä ja markkinointia. Opiskelija suoritti kyseisessä konsertissa kolmannen vuoden vuositutkinnon ja antoi ammattiosaamisen näytön opintokokonaisuudesta *Instrumenttitaidot 30 ov*.

Opiskelija suunnitteli, valikoi lauluja ja työsti ohjelmistoa jo toisen opiskeluvuoden syksystä lähtien. Tavoitteena hänellä oli valmistua hieman aikaisemmin koska musiikinopettajaopinnot ”painoivat jo päälle”. Opiskelija valitsi ohjelmiston sen perusteella miten hän oli ihastunut kyseisiin lauluihin ja esittäjän tapaan tulkita. Ohjelmistoa harjoittelimme yhdessä tunneilla ja pohdimme opiskelijan kanssa yhdessä niin lauluteknisiä kuin jazzmusiikin esittämiskäytäntöön liittyviä näkökulmia. Harjoitteluvaiheessa kävin muutaman kerran kuuntelemassa bändiharjoituksia, jotta pystyin ohjaamaan myös musiikin dramaturgisia ja sovituksellisia linjoja.

Tarkoitukseni oli pyrkiä seuraamaan opiskelijan harjoitteluprosessia mahdollisimman monesta näkökulmasta (yksilökohtaiset laulutunnit sekä bändityökentely) ja ohjaamaan opiskelijan valintoja ja kehittymistä myönteiseen suuntaan. Oppilas oli kova jännittämään esiintymisiä ja näitä asioita pyrimme myös reflektoimaan eli mietimme keinoja selviytyä esiintymisjännityksestä. Muistutin myös, ettei opiskelija saa ajatella konserttia vain tutkintona, vaan ensisijaisesti esiintymisenä yleisölle. Viimeinen ohjeeni opiskelijalle olikin ennen keikkaa, että ”Vedä hiton hyvä keikka!”. Opiskelija omien sanojensa mukaan koki antamani viimeisen ohjeen todella merkitykselliseksi ja se vähensi esiintymisjännitystä.

Instrumenttitaitojen arvioinnissa on huomioitava niin opetussuunnitelman perusteissa sekä kansallisessa näyttöaineistossa kuin Joensuun konservatorion omissa ohjeissa annetut sisällöt ja kriteerit. *Instrumenttitaidot 30 ov* opintokokonaisuuden keskeiset sisällöt ovat (OPH 2001, 52-53):

- Ohjelmiston tyylinmukaiseen tulkintaan tarvittavien instrumenttitaitojen hallitseminen ja kehittäminen,
- ohjelmiston suunnittelu, ylläpitäminen ja uuden harjoittaminen,
- oman muusikkouden reflektointi ja jatkuva kehittäminen sekä
- sivuinstrumenttitaidot.

Joensuun konservatoriossa kolmannen vuoden vuosikurssin arviointikohteet ovat musiikin esittämiseen liittyviä asioita (instrumentin hallinta, sointi, rytminkäsittely, melodiset ja harmoniset linjat), esiintyminen (toimiminen bändin jäsenenä ja solistina sekä kontakti yleisöön) ja esiintymisjärjestelyyn liittyvät asiat (roudaus, äänentoisto, julisteet tms.). Numeerinen arviointiasteikko on tyydyttävä 1 (T1), hyvä 2 (H2) ja kiitettävä 3 (K3).

4.4 Ammattiosaamisen näyttö

Ammattiosaamisen näytöt ovat koulutuksen järjestäjän ja työelämän yhdessä suunnittelema, toteuttama ja arvioima työtilanne tai työprosessi. Ammattiosaamisen näytössä opiskelija osoittaa tekemällä käytännön työtehtäviä mahdollisimman aidoissa työtilanteissa, miten hyvin hän on saavuttanut opetussuunnitelman perusteiden ammatillisten opintojen tavoitteissa määritellyn työelämän edellyttämän ammattitaidon. Ammattiosaamisen näytöt eivät muuta nykyisin käytössä olevia arvioinnin kohteita ja kriteerejä, vaan opiskelijan arviointi perustuu edelleen opetussuunnitelman perusteissa annettuihin määräyksiin. (OPH 2006, 6)

Ammattiosaamisen näyttöä seuraa yksi tai useampi arvioija ja näytön jälkeen käydään arviointikeskustelu. Siihen osallistuvat tavallisesti opettaja, työelämän edustaja ja opiskelija. Opiskelijan itsearviointi on olennainen osa näyttöjen arviointia. Ammattiosaamisen näyttöä arvioivien opettajien ja työelämän edustajien tulee olla kyseisen ammattialan asiantuntijoita. (OPH 2008, 5.) Opiskelija saa valmistuttuaan tutkintotodistuksen lisäksi näyttötodistuksen, jossa tulee olla näkyvillä näyttöjen arvosanat perusteluineen. Arvioinnin kohteet ammattiosaamisen näytöissä ovat

- työprosessin hallinta,
- työtehtävän hallinta (työmenetelmien, välineiden ja materiaalin hallinta),
- työn perustana olevan tiedon hallinta ,
- työturvallisuuden hallinta,
- kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen ja
- yhteiset painotukset.

Instrumenttitaitojen 30 ov -opintokokonaisuuden näytön keskeiset osaamisalueet ovat tyylinmukaiseen tulkintaan tarvittavat instrumentin käsittelytaidot, ohjelmiston valmistaminen ja ohjelmiston esittäminen. Ammattiosaamisen näytössä opiskelija harjoittaa, valmistaa ja esittää ohjelmistoa. Näyttö voidaan toteuttaa sekä harjoitusvaiheen prosessina, että esiintymistilanteessa.

5 LUOVAN TYÖN ARVIOINNIN HAASTEET

”Luovuus näkyy parhaiten siinä, mitä ihminen saa aikaan.” (Uusikylä 2005, 43)

Kari Uusikylä (2005, 42-55) pohtii artikkelissaan voiko luovuutta opettaa. Humanistisen psykologian mukaan luovuus on jokaisen ihmisen mahdollisuus toteuttaa itseään. (emt., 43.) Parhaimmillaan se antaa elämälle sisältöä, onnen tunteita ja flow –kokemuksia (mm. emt. ja Elliott 1995). Opetuksen tulisi antaa oppilaille vapautta tuntea olevansa suhteellisen riippumattomia ja itsenäisiä ja opetuksen painotus tulisi olla opiskelussa ja oppimisessa. Ei testaamisessa ja luokittelussa. Oppilaat on opetettava itse valvomaan omaa työtään. Tämä vaatii jatkuvaa dialogia opettajan ja oppilaan välillä, joten jatkuva formatiivinen arviointi ja palaute on parasta. (Uusikylä 2005, 50.) Opettajan on pidettävä huolta siitä, että opetuksessa jää tarpeeksi tilaa erilaisille tyyleille ja näkökulmille, sekä sellaisille pohdinnoille, missä ei ole yhtä oikeaa ratkaisua (emt., 52.). Vastavuoroinen toimintaan ja kulttuuriseen kontekstiin sitoutuminen motivoi opiskelijaa oppimisprosessissa, syventää osallistumista ja avaa näkökulmia rakentuvaan ammatti-identiteettiin (mm. Hakkarainen 2000).

Hakkarainen (2000, 94) kirjoittaa artikkelissaan *rajojen ylittämisestä*:

Rajojen ylittäminen on yleensä sekä älyllisesti että emotionaalisesti tavattoman vaativaa, onhan usein kirjaimellisesti kysymys oman itsensä ylittämisestä.

Kolmannen vuoden vuosikurssiesiintyminen on oppilaalle tietyllä tavalla näytön paikka. Siinä hän näyttää sen, mitä on oppinut kolmen vuoden aikana. Opettajana olen lähtenyt konsertin tai bändikeikan suunnittelussa siitä lähtökohdasta, että oppilas valitsee teeman ja ohjelmiston. Huolehdin kuitenkin, että oppilas ei valitse itselleen liian vaikeaa ohjelmistoa. Haasteita on hyvä olla, mutta sellaisia, että ne ovat mahdolliset

toteuttaa ja saavuttaa. Opiskelijan kanssa pyrin keskustelemaan oppimisprosessista ja antamaan palautetta. Palautteen tarkoituksena on ohjata opiskelijaa saavuttamaan hänen itselleen asettamat tavoitteet. Kun opiskelija ryhtyy valvomaan omaa työskentelyään, hän oppii asettamaan itselleen tavoitteita.

Luovan työn arviointi on haastavaa, koska on aina kyse yksilön omista musiikillisista ja taiteellisista valinnoista. Arviointikriteereistä huolimatta luovan työn arviointiin väistämättä vaikuttaa arvioijan subjektiiviset kokemukset (kuten esimerkiksi musiikkimaku tai bändin liian suuri volyymitaso). Opettajana pyrin arvioimaan oppilaan kehityskaarta eli oppimisprosessin kehittymistä lähtötilanteesta (diagnostinen arviointi ensimmäisiltä tunneilta) siihen mikä on tilanne tässä ja nyt (summatiivinen arviointi). Arviointiin vaikuttaa myös arvioijan näkemys, onko opiskelija saavuttanut ammatissa toimimiseen vaadittavat tiedot ja taidot. Musiikkialalla nämäkin näkemykset ovat varsin subjektiivisia. Siinä, missä toiselle arvioijalle riittää hyvin organisoitu ja esitetty keikka, toinen arvioija voi hyvinkin analyytisesti arvioida kyseisen musiikkityölin esityskäytänteitä.

Sanallisen arvioinnin lisäksi annetaan numeerinen arviointi (T1-K3). Aina se ei ole helppoa, koska saattaa olla, että asiat eivät olekaan menneet suunnitelmien mukaan ja asetetut tavoitteet ovat jääneet saavuttamatta. Tällöin täytyy punnita hyvin monia eri tekijöitä, kuitenkin niin, että arviointi toteutuu oppilaan parhaaksi. Arviointikeskustelun pyrin omien oppilaitteni kohdalla järjestämään muulloin kuin heti esiintymisen jälkeen, jos vain mahdollista. Yleensä esiintyjä on niin euforisessa tilassa esiintymisen jälkeen, ettei hän arviointikeskustelusta välttämättä muista juuri mitään. Haluan myös itse opettajana hieman pohtia rauhassa opiskelijan esiintymistilannetta ja oppimisprosessia.

6 ARVIOINTITULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN

Kuka hyötyy musiikkialan instrumenttikohtaisista arvioinneista? Varmaankin eniten opiskelijat, vaikkakin he yleensä tietävät etukäteen mitä lautakunta eli arvioijat tulevat arvioimaan. Opettajana voin tietenkin arvioida työni tuloksia. Eli olenko saanut oppilaan oppimaan ja ymmärtämään, millaisia taitoja tarvitaan musiikkialan ammatissa.

Ammattiosaamisen näytössä on resurssisysteistä käytetty toisia konservatorion opettajia arvioimaan esityksiä työelämän edustajan tehtävissä. Minusta ehdottomasti tulisi arviointikeskustelussa ottaa huomioon todellisten työelämän edustajien, kuten esimerkiksi ravintoloitsijoiden tai kulttuurituottajien näkökulma. Musiikkialan ammattilaisena olen toki työelämän edustaja, mutta suhde arvioitavaan on yleensä enemmän opettaja, kuin työelämän edustaja.

Opetushallituksen arviointitoiminnan perusteet on kirjattu Koulutuksen tuloksellisuuden arviointimalliin (7/1998) ja Kansalliseen oppimistulosten arviointijärjestelmään (4/1998). Internet –sivuilla Opetushallitus käy läpi arviointi- ja laadunvarmistuskäytäntöjä eri koulutusasteilla. Arvioinnin tarkoituksesta sivut määrittävät seuraavaa (http://www.oph.fi/tietopalvelut/arviointi-_ja_seurantatieto/arvioinnin_tarkoitukset):

Koulutuksen arvioinnin tarkoituksena on selvittää, kuinka hyvin opetukselle ja koulutukselle asetetut tavoitteet saavutetaan. Arvioinnin kaikilla tasoilla (kansallinen, alueellinen, koulutuksen järjestäjä, oppilaitos, luokka/ryhmä ja oppilas) keskeistä on systemaattinen tiedonhankinta. Tietoa tuotetaan kehittämiseen ja päätöksentekoon. Oppimistulosten arviointi kansallisella tasolla tuottaa tietoa koulutusjärjestelmän vaikuttavuudesta ja järjestäjätasolla yksittäisen oppilaitoksen tuloksista. Arviointi on keskeinen osa koulutuksen laadunvarmistusta ja antaa luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa ja toimii informaatio-ohjauksen välineenä.

Opetushallitus seuraa oppimistuloksia valtakunnallisilla seuranta-arvioinneilla. Koulutuksen ulkopuolista arviointia varten on opetusministeriön yhteydessä toimiva koulutuksen arviointineuvosto. Oppimistulosten seuranta-arvioinnit ovat keskeinen osa Opetushallituksen perustettavää koulutuksen kehittäjänä ja tuloksellisuuden edistäjänä. Kerättävä informaatio liittyy valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa määriteltyihin tavoitteisiin ja kriteereihin, joiden toteutumista opetuksen järjestäjien ja koulujen osalta seurataan otantaperusteisin arvioinnein. Suunnitelmallinen ja riittävän kattava seuranta antaa mahdollisuuden seurata mm. oppilas- tai opiskelija-arvioinnin kehittymistä opiskelun eri vaiheissa suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja arvioinnin kriteereihin.

7 LOPUKSI

Tutustuessani kirjaan *Tutkiva oppiminen käytännössä* (Hakkarainen et al. 2005;) huomasin, että toimintani opettajana perustuu tutkivaan oppimiseen ja allekirjoitan *kriittisen arvioinnin* periaatteet (Taulukko 2). Pyrin ohjaamaan opiskelijan oppimisprosessia niin, että hän asettaa itselleen ongelmia, muodostaa omia käsityksiään ja selityksiä. Itsenäisyys omaan oppimiseen ohjaa opiskelijaa hakemaan tietoa itsenäisesti, tiedostamaan omat vahvuudet sekä heikkoudet ja motivoi saavuttamaan itselle asetetut tavoitteet. Opetussuunnitelman tavoitteet toteutuvat opiskelijan itsenäisen työn ansiosta. Opettajana ohjaan oppimisprosessia tavoitteiden suuntaan keskustellen

ja analysoiden yhdessä opiskelijan kanssa. Opiskelijat, jotka ovat tottuneet opettajan autoritääriseen opetustapaan aluksi vieroksuivat ja kummastelevat tapaani opettaa. Tämä ei siis tarkoita, että opiskelijalla olisi ihan täysi vapaus tehdä mitä lystää. Itse asiassa on erittäin vaativaa ja välillä todella hankalaa opettaa opiskelijoita olemaan vastuussa omasta oppimisesta ja osallistumaan oppimiseen.

Kriittinen arviointi	
..viittaa prosessiin, jonka välityksellä oppijat arvioivat kriittisesti mutta rakentavasti omaa tutkimusprosessinsa edistymistä ja asettavat uusia tavoitteita. Arvioinnin kohteina voivat olla oppimisyhteisön tuottamat työskentelyteoriat: niiden vahvuuksien ja heikkouksien pohdiskelu sekä niiden vertaaminen tieteellisiin teorioihin. Kriittinen arviointi tähtää oppimisyhteisön luomien teorioiden kehittämiseen ja parantamiseen nostamalla esiin niiden epäselvyyksiä tai puutteellisuuksia ja asettamalla uuden syventävän tiedon hankintaan liittyviä tavoitteita.	• arvioidaan laadittujen työskentelyteorioiden ja selitysten vahvuuksia ja heikkouksia, • arvioidaan, mitä tietoja ja taitoja tutkimusprosessissa tarvitaan, • koko oppimisyhteisö osallistuu kognitiivisiin keskusteluihin, jotka tähtäävät yhteisen ymmärryksen kehittymiseen.
..edellyttää sitoutumista rakentavaan vuorovaikutukseen. Tällaiselle vuorovaikutukselle on tyypillistä se, että keskeinen huomio kiinnitetään oppimisyhteisön tuottamiin ajatuksiin ja ideoihin. Tärkeämpää kuin se, onko jokin ajatus loppuun kehitetty onkin se, voidaanko sitä kehittää eteenpäin ja aukaiseeko se uusia näkökulmia tutkimuksen kohteena olevaan ilmiöön.	

Taulukko 2. Kriittinen arviointi Seitamaa-Hakkaraisen ja Hakkaraisen mukaan http://mlab.taik.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html

Harjoitustyön lopuksi haluan siteerata Pop/jazz Konservatorion apulaisrehtori Jussi Saksan pohdintaa rytmimusiikin koulutuksen haasteista Pop/jazz Magazinessa 3/2008:

Rytmimusiikin väripaletti on niin laaja, että pelkästään sen haltuunotto (rock, jazz, latin jne.) vaatii selkeitä aikataulullisia rajoituksia, jotta pääsee edes jossakin lajissa hiukan pintaa syvemälle. Juuri tässä kohtaa ollaan mielestäni menossa nyt, kun koulutamme musiikin ammattilaisia, joiden leipä on edelleen pieninä murusina maailmalla. Pelkkä kloonaus tai kopiointi ei enää riitä, vaan täytyy alkaa löytää itsestään se tekijä, jonka avulla pystyy tämän tarjonnan keskellä vielä olemaan inhimillinen, oma itsensä (persoonallinen) ja avoin luovalle seikkailulle!

Oma mottoni opetustyössä on:

”Yksilöllinen muusikkouden kehittäminen on tärkeintä.”

KIRJALLISUUS

- Anttila, M. 2004. *Musiikkiopistopedagogiikan teoriaa ja käytäntöä*. Joensuu: Joensuun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunta
- Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. *Kohti kolmannen vuosituhatosen musiikkikasvatusta*. Joensuu: Joensuu University Press Oy
- Elliott, D.J. 1995. *Music matters. A new philosophy of music education*. New York: Oxford University Press
- Hakkarainen, K. 2000. *Oppiminen osallistumisen prosessina* lehdessä *Aikuiskasvatus*
- Hakkarainen, K. 2001, Lonka, K. & Lipponen, L. 2001. *Tutkiva oppiminen*. Helsinki: WSOY
- Hakkarainen, K., Bollström-Huttunen, M., Pyysalo, R. & Lonka, K. 2005. *Tutkiva oppiminen käytännössä. Matkaopas opettajille*. Helsinki: WSOY
- Opetushallitus. 2001. *Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet*. Helsinki
- Opetushallitus. 2005. Määräys 30.9.2005. *Opiskelijan arviointi ja opetussuunnitelma* Saatavilla: http://www.oph.fi/koulutuksen_jarjestaminen/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/ammattilliset_perustutkinnot (Luettu 4.4.2010)
- Opetushallitus, 2006. *Ammattiosaamisen näytöt käyttöön –näyttöopas*. Helsinki
- Opetushallitus, 2008. *Kansallinen näyttöaineisto. Musiikkialan perustutkinto*. Helsinki
- Opetushallitus, 2009. *Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Musiikkialan perustutkinto –luonnos*. Helsinki
- Opetushallitus. 2010. *Arvioinnin tarkoitus*. Saatavilla: http://www.oph.fi/tietopalvelut/arviointi-ja_seurantatieto/arvioinnin_tarkoitukset (Luettu 4.4.2010)
- Ruohotie, P. 2002. *Oppiminen ja ammatillinen kasvu*. Helsinki: WSOY
- Saksa, J. 2008. *Korvat ja mieli auki* lehdessä *Pop&jazz Magazine* 3/2008. Helsinki: Pop&jazz Konservatorio
- Seitamaa-Hakkarainen, P. & Hakkarainen, K. *Tutkiva oppiminen*. Saatavilla: http://mlab.taik.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html (Luettu 3.4.2010)
- Tynjälä, P. 1999. *Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita*. Helsinki: Kirjayhtymä Oy
- Uusikylä, K. 2005. *Voiko luovuutta opettaa?* Julkaisussa *Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suuntia*. (toim. Kansanen & Uusikylä) Jyväskylä: PS –kustannus. S. 42-55
- Uusikylä, K. & Atjonen, P. 2005. *Didaktiikan perusteet*. Helsinki; WSOY
- Väkevä, L. 1999. *Praksiaalisen musiikkikasvatusfilosofian lähtökohtia*. Oulun yliopisto. <http://www.edu oulu.fi/muko/lvakeva/Lisuri/praksiaa.htm> (Luettu 3.4.2010)

ITSEARVIOINTI

Verkkokurssissa on omat hyvät ja huonot puolensa. Hyvät on toki se, että voi itse valita ajan milloin tietokoneelle astelee ja opiskelee. Tosin.. Ne asiat joita kurssin aiheina esitettiin jäivät jotenkin etäisiksi. Enkä ole edes varma olenko oikeastaan tajunnut tästä tehtävän annostakaan niin kuin se olisi pitänyt ymmärtää ja tehdä. Kontaktiope-
tusta eli opettajan kohtaamista ja sitä, että joku henkilö kertoo niistä asioista jain kai-
paamaan. Keskusteluihin yms. olisi pitänyt osallistua aktiivisesti, mutta en millään ehtinyt. Muutaman kerran kyllä kävin jättämässä jotain ajatuksiani. Olen muutenkin vähentänyt paljon tätä nk. sosiaalista mediaa. Minulla ei ole asian kanssa ongelmaa, mutta työn ja lapsiperheen arjen yhdistäminen on tällä hetkellä prioriteetti numero yksi.

Olen kokenut tarpeelliseksi tutustua käsitteeseen arvointi monesta näkökulmasta. Esimerkiksi musiikkialan arvointikäytänteitä ei käydä tarpeeksi alan opinnoissa läpi. Tämän kurssin aikana olin arvioimassa oppilaani esitystä, missä kaksi muuta arvioijaa olivat viittä vaille valmiita musiikkipedagogeja. Heidän kokemattomuutensa ja kyvyttömyytensä nähdä arvioitavaa tilaisuutta kokonaisuutena pisti miettimään, että miksi näin vaativaa tehtävää, kuin arvointi, ei käsitellä ja harjoitella opettajaopinnoissa tarpeeksi. Alan opiskelijat voisivat vaikkapa tutustua opetussuunnitelmien perusteisiin ja miettiä omia arvointitapoja ja käytänteitä niiden pohjalta. Opettajan pedagogiset opinnot ovat lisänneet näitä toimintatapoja, mutta käytänteet ja työelämälähtöisyys on näissäkin opinnoissa kiinni opettajan tavasta toteuttaa kursseja.

Hakkaraisen kirjoituksista tuli minulle samanlainen ”Heureka!” –fiilis kuin aikoinaan, kun graduohjaajani tutustutti minut praksiaalisen musiikkikasvatuksen maailmaan. On helpottavaa löytää samanhenkisiä näkökulmia. Ilman tällaisia kursseja ei varmaan-
kaan tulisi tutustuttua alan kirjallisuuteen.